

חובת החיסונים לילדים (גליון)

הרב ברוך אבערלאנדער

אב"ד הבד"צ דקהילות החרדים

ושליח כ"ק אדמו"ר זי"ע

בודאפעסט, הונגריה

ב'הערות וביאורים' (גליון א'קנה עמ' 36-30) כתבתי אודות חובת החיסונים לילדים, והבאתי הרבה ממכתבי כ"ק אדמו"ר זי"ע בו הורה הרבי לחסן את הילדים. עיי"ש בארוכה.

ובגליון שלפני זה (גליון א'קנט עמ' 17-16) כתב הרמ"ש כמה הערות, שבהם ניסה להטיל ספק בחובת החיסונים. והנה למרות שכל מי שקשור באילנא דחיי והולך בדרך אשר הורה לנו כ"ק אדמו"ר זי"ע, ודאי שהערות כאלו לא יחלישו את המסירות לקיום הוראת הרבי הברורה שעל כל אחד לחסן את ילדיו, אבל כיון שמדובר בנושא של בריאות וחיים, וחמירא סכנתא מאיסורא, על כן אני מרגיש חובה להעמיד דברים על דיוקם, ואענה על ראשון ראשון ועל אחרון אחרון, בתוספת הערות שהעירו לי גם אחרים בכתב ובעל פה.

(1) הוראת הרבי לחסן היתה הוראה כללית ולא הוראה פרטית

העיר הרקי"ש במכתבו אלי: "איך אפשר ללמוד מהמענות ב'אגרות קודש' שחובה על כל חסידי חב"ד לחסן את ילדיהם, והרי ידוע מה שהרבי כתב: 'מענתי לאחד – אין בזה הוראה ואפילו לא מענה סתם – לשני... שמענה לא' (פרטי) – אינה מחייבת את השני...' (ראה הנעתק ב'שליחות כהלכה' עמ' 6)".

תשובה: אין לדברים האלו כל קשר לעניננו, שהרי (א) בנידון דידן לא מדובר במענה לאחד, אלא בכמה וכמה אנשים שונים ובמדינות שונות, וכפי שהעתקתי שם. (ב) ועיקר: בנידון דידן לא מדובר במענה ליחיד, אלא במענה להכלל, וכפי שהבאתי שם מענה מהרבי מיום ב' טבת תשי"ז לארגון נשי ובנות חב"ד ('אגרות קודש' חלק יד עמ' רלח בתוספת הדגשה), שבו כתב הרבי: "במענה למכתבן אודות יחסי לזריקות תרכיב סאלק, בשביל חיסון הילדים שליט"א. [מענה:] כבר נהגו בזה בכמה מדינות, ובארצוה"ב נעשה זה ע"י רובם ככולם ובהצלחה, ולכן נכונה עש'י זו. ובשאלתן אם לעשות זה בתרכיב סאלק מתוצרות חוץ או תוצרת הארץ, מובן שתלוי זה בסמכות המייצרים שכמה מהם ישנם כאן, ובטח גם באה"ק ת"ו, ולכן יחליטו בזה אחרי שידעו הפרטים בזה ואיזה מהם עדיף, ואיך שיחליטו יהי' להצלחה בטוב הנראה והנגלה...".

הרי לן בפירוש שהרבי כותב הוראה כללית: "...יחסי לזריקות תרכיב סאלק, בשביל חיסון הילדים שליט"א... נכונה עשי' זו...". ואין צורך לומר שהוראה כללית של הרבי מחייב את כל חסידי חב"ד בכל אתר ואתר נס"ו.

(2) מה ש"נכון" בעיני הרבי, הרי זה "חובה" לעדת חסידי חב"ד

העיר הרמ"ש ב'הערות וביאורים' שם: "בכל המכתבים אין הרבי מורה שחובה לחסן, אלא מורה שאין בזה "שאלה בהנוגע לכשרות", או ש"נכונה עשי' זו" אך איפה רואים שזה חובה?

תשובה: כל השאלה בטעות יסודה, שהרי (א) אין דרכו של הרבי לחייב את האנשים לעשות או שלא לעשות דברים מסויימים, ועל כן כששואלים את הרבי מה דעתו, האם לעשות משהו או שלא לעשותו, הרבי לא נוהג לענות "חייב אתה" וכיו"ב, כי אין הוא בא לחייב אף אחד, אלא הרבי מגלה דעתו מה נכון ומה לא נכון, ובשביל עדת חסידי חב"ד, כל דבר שבעיני הרבי הוא "נכון", הרי זה בשבילנו צו קדוש. דוגמא לדבר כשהרבי גילה דעתו "...איז א דבר נכון ביותר אז מ'זאל נוצן נאר ציורים ותמונות פון בהמות וחיות טהורות" (לקוטי שיחות' חלק כה עמ' 309) או כששאלו אודות שידוך והרבי ענה: "נכונה ההצעה" (ראה לדוגמא 'אגרות קודש' חלק טו עמ' קצח, חלק כב עמ' מד, חלק כד עמ' נג).

(ב) אין שום יסוד לקביעה שהלשון "נכון" אין בה גם משמעות של חובה, ולדוגמא המבואר בשו"ע "צריך להתודות במנחה קודם סעודה המפסקת... ואם מתודה בלחש, נכון לפרט החטא" (או"ח הל' יום הכפורים סי' תרו"א-ב), "ואפילו קטנים נכון לכסות ראשם כי היכי דתיהוי עלייהו אימתא דשמיא" (שו"ע אדה"ז סימן ב ס"ז). ובכתבי הרבי נמצא לשון זה על הרבה דברים שאין ספק שלדעת הרבי הם לא דברים של רשות, וכגון: "במ"ש אודות תיקון הס"ת לכתוב כהוראת רבנו הזקן, נכון הדבר" ('אגרות קודש' חלק יד עמ' רפג); "במ"ש אודות מספר הקדישים [ליתום], נכון הדבר שיהי' מספר ט"ז קדישים במעת לעת" (שם חלק יז עמ' ער אות ג).

(3) הוראות הרבי מחייבות כל חסיד

עוד העיר הרקי"ש במכתבו אלי: "באם קיים משפחה שיש להם דרך חיים שלא לוקחים כל מיני תרופות שהמציאו הרופאים, האם בכל זאת הם חייבים לעשות יוצא מן הכלל בקשר לחיסונים, כיון שהרבי הורה?"

תשובה: הדברים הללו ודאי שלא נאמרו מפי אחד שיש לו שייכות לחב"ד, שהרי אצל חסידים לא שייך כלל שיהיה למישהו 'דרך חיים' שונה ממה ש"נכון" בעיני הרבי.

והגע בעצמך, מי שיש לו דרך חיים שונה בהפצת היהדות, האם הוא פטור ממבצע תפילין בערב ששי אחה"צ או מכל שאר המבצעים? ומי שיש לו דרך חיים אחרת בלימוד התורה, האם הוא פטור מלימוד חת"ת ורמב"ם או מלימוד החסידות? ומי שיש לו דרך חיים אחרת באופן מגורים האם יכול למכור את ביתו בשכונה יהודית לאינו יהודי? ומי שיש לו דרך חיים אחרת בעניני צבא ובטחון האם זכותו לעודד מסירת שטחים לנכרים ולסכן את בני ישראל? ברור שחסיד חב"ד אין לו שום דרך חיים אחרת ממה שהורה לנו נשיאינו כ"ק אדמו"ר זי"ע.

והנה הרבי הזכיר כמה פעמים את הנאמר בגמרא (סוכה לב, ב): רב אחא בריה דרבא מהדר אתרי וחד, הואיל ונפיק מפומיה דרב כהנא, והרבי למד מזה פרק חשוב בהתקשרות, וכפי שכתב ב'אגרות קודש' (חלק יט עמ' רפא-רפב): "...והנה אף שלכתחלה אולי צדקו טעמי כת"ר לשלילת שינוי המנהג... אבל הבעיא עתה – האם יש לנגוע בנקודת ההתקשרות של מי שהוא לרבותינו נשיאינו, אפילו באם מתבטא היא ביותר על המדה. ויש לקשר לזה גם סיפור חז"ל (סוכה לב סוף ע"ב) מהדר כו' הואיל דנפיק מפומי' – אף שבודאי בעל הפס"ד עצמו, רב כהנא לא הידר שיהיה דוקא תרי וחד, אלא רק דנפק מפומיה, ולכן על תלמידו להדר לנהוג מתאים לדבריו, שבזה מתבלטת השייכות..."

ועפ"ז אומר הרבי ('תורת מנחם' תשי"ב ח"ב עמ' 146) "נתיישרה אצלי הנהגתו של כ"ק מו"ח אדמו"ר להדר באכילת שרויה באחרון של פסח: כ"ק מו"ח אדמו"ר ראה שאביו אדמו"ר (מהורש"ב) נ"ע היה אוכל שרויה באחרון של פסח... וכיון ששמע מרבותיו שמותר לאכול שרויה באחרון של פסח, היה מהדר באכילת שרויה באחרון של פסח – הואיל ונפיק מפומיה דרבותיו" (ומעניין מה שהרבי אומר שם שיסוד הענין בא ממה שמישהו כתב להרבי כלימוד זכות על רב מתנגדי שלא רצה לבנות מקוה בור תחת בור, ומאז הרבי אימץ אותו).

ואחרי כל זאת האם עולה על הדעת שעל דבר חשוב כמו חיסוני הילדים, שבקשר לזה כתב הרבי כמה פעמים שדעתו ש"נכונה הדבר", האם שייך לומר שזה אינו מחייב כל מי שבשם חב"ד יכונה!?

(4) הרבי הורה: אחרי ש"רובם ככולם [מחסנים] ובהצלחה" אין היתר שלא לעשות כמו כל הצבור

עוד העיר הרמ"ש ב'הערות וביאורים' שם: "תמוה: איך אפשר לומר ש'הרבי תומך לגמרי בעשיית חיסונים והורה שחובה לחסן', בה בשעה שהרבי אומר שאין להיות יוצא מהכלל, האם לפי הרב"א שי' במקום שהכלל לא מחסנים יש לעשות

חיסונים?"

תשובה: תמוה ביותר שהכותב מתעלם מהוראה המפורשת של הרבי שהעתקתי במאמרי שם, והיא באגרת מט"ו טבת תשט"ז להרב צבי שוסטרמן בשיקגו (אגרות קודש' חלק יב עמ' ריט-רכ): "במ"ש אודות הסאלק וואקסין, בכלל - דעתי נוטה להשתמש בה. אלא שאין להיות פורש מן הצבור, ואם, כפי הנראה ממכתבו, משתמשים בזה בשיקאגא, טוב שגם הם יעשו זה, והשי"ת יצליחו להודיע תכה"י בשורות טובות בהנוגע לילידיהם..." הרי הרבי כותב כאן דברים מפורשים מאד: דעתו של הרבי "נוטה להשתמש" בחיסונים, "אלא שאין להיות פורש מן הצבור", היינו כל עוד הצבור לא משתמש בזה אין ללכת נגד הצבור, אבל אחרי שהצבור כבר משתמשים בזה, על כן מורה לו הרבי בהוראה ברורה ומפורשת "טוב שגם הם יעשו זה". ואם כן מהו התמיה ומהו השאלה!?

ובאגרות שלאחרי זה הרבי הוסיף עוד: "כבר נהגו בזה כאן זה כו"כ חדשים, וגם כנ"ל בחוגי[ם] הכי חרדים... כבר נהגו בזה בכמה מדינות, ובארצוה"ב נעשה זה ע"י רובם ככולם ובהצלחה... כאן עושים זה רובם ככולם ובהצלחה... במדינה זו נהגו לעשות זה לכל הילדים..."

ובמאמרי שם ביארתי דשיטת הרבי בענין זה מיוסדת על גדרי ההנהגה דשומר פתאים ה', שזה רק ב"דבר שהעולם נוהגים לעשות כן ולא לחוש", וממילא אחרי דרובם ככולם של האנשים בכל העולם (להוציא אולי כמה מדינות במרכז אפריקה, כמו קונגו, סודאן ורואנדה) נוהגים לחסן ילדיהם, מעתה אין היתר לסמוך על שומר פתאים ה', וכל אחד צריך לחסן את ילדיו, וכפי ההוראה המפורשת של הרבי.

יש לציין שבמק"א (דבר מלך' ח"א עמ' 18) מציין הרבי: "דין בשו"ע אל תפרוש מן הציבור" - והכוונה לשו"ע או"ח הל' תענית (סי' תקעד ס"ה).

(5) הרבי גילה דעתו בפירוש גם לגופם של החיסונים שזה טוב ומועיל

עוד העיר הרמ"ש ב'הערות וביאורים' שם: "המענה של הרבי האם לחסן הוא: 'אל תפרוש מן הצבור', 'נעשה זה ע"י רובם ככולם ובהצלחה, ולכן נכונה עשי' זו', 'אין להיות יוצא מן הכלל'. הרבי לא מתייחס כלל לגופם של החיסונים האם הם מועילים לבריאות אם לאו, אלא לפעולה שהציבור עושה, ובמקרה זה שמדובר בחיסונים, יש לחסן כי הצבור מחסן ולכן אין לפרוש מן הצבור".

תשובה: לו יהא כדבריו, אין זה משנה כלל את הוראת הרבי שהורה בפירוש ש"נכונה עשי' זו" ו"טוב שגם הם יעשו זה", ומה זה משנה מאיזה סיבה הורה כן הרבי.

אבל לאמיתו של דבר, נראה שהכותב כלל לא עיין באגרות הרבי שהועתקו שם במאמרי, שהרי הרבי מגלה דעתו בפירוש (במענה שהעתקתי גם לעיל): "דעתי נוטה להשתמש בה", הרי שהרבי גילה בפירוש דעתו לגופם של החיסונים, שדבר טוב ומועיל הוא.

(6) הרבי לא הסתפק בתועלת של החיסונים ולא הורה לבדוק האם זה מועיל

עוד העיר הרמ"ש ב'הערות וביאורים' שם: "ההתייחסות היחידה של הרבי לגופם של החיסונים עצמם היא ההוראה של הרבי לבדוק מאיזה חברה החיסונים, והאם החיסון 'בדוק ומנוסה'. היינו שלמרות שאין לפרוש מן הצבור בכל זאת הרבי מורה שיש לברר תחילה האם החיסון בדוק ומנוסה, ואין לחסן אם לא ידוע שזה בדוק ומנוסה".

תשובה: כיון שאינני רוצה להאשים את הכותב שבזדון עיקם את דברי הרבי המפורשים, על כן אלמד זכות עליו שדבריו אלו מוכיחים שוב שלא עיין הכותב בכל האגרות שהועתקו במאמרי שם.

נראה שהוא מתכוין לאגרת מי"ג אדר ראשון תשי"ז ('אגרות קודש' חלק יד עמ' תכו) למו"ה צבי הירש צאלער בבאזעל: "ומ"ש אודות הוואקסיניישאן, במדינה זו נהגו לעשות זה לכל הילדים, אלא שמקודם יש לברר מאיזה תוצרת הוא הוואקסיניישאן, זאת אומרת, מאיזה פאבריק ובאם בדוק ומנוסה הוא, ושכפי כתבו כמה וכמה בעירו עושים זה אין להיות יוצא מן הכלל בזה...". והכותב מנסה לרמוז שכאילו הרבי היה מסופק בכללות הענין האם החיסון מועיל כלל, ועל כן הורה שכל אחד צריך לבדוק האם החיסון מועיל. והרי אלו דברים מופרכים, שהרי כבר גילה דעתו יותר שנה לפני זה, בט"ו טבת תשט"ז ש"דעתי נוטה להשתמש בה", אז איך פתאום עלה ונסתפק שוב.

והאמת יורה דרכו, שכוונת הרבי באגרת זו, בדיוק כמו שכתב באגרת אחר מלפני חודש, בח"י שבט תשי"ז ('אגרות קודש' שם עמ' שנו) שבו כתב הרבי: "מאשר הנני קבלת מכתבו מי"א שבט (והקודמו) וממהר הנני לענות עליו שלא בתור אפילו של מכתבים התכופים מפני ענין הזריקות לחיסון, אף שלפלא שאלתו בזה שהרי כמה מאה"ק כבר שאלוני ועניתי להם בחיוב כיון שכאן עושים זה רובם ככולם ובהצלחה, ומובן שבאם ישנם זריקות מתוצרת בתי סממני רפואה שונים צריך להשתמש בזו הבדוקה ומנוסה" – הרי לנו מפורש כוונת הרבי, שחובת הבדיקה אינו אלא במקרה שישנם חיסונים מתוצרות חברות שונות, אז יש לבדוק איזה מהם הבדוקה ומתאימה לחיסון הזה, אבל אין ספק בעצם אפשרות החיסון, שהרי "דעתי נוטה להשתמש בה".

לדעת הרבי רפואה מונעת, כמו חיסונים, היא השיטה היותר רצויה ברפואה

לאחרי כל הנ"ל יש להוסיף שההוראה הברורה של הרבי בקשר לחיסונים ש"נכונה עשי' זו" ו"טוב שגם הם יעשו זה", מתקשר לעמדה הכללית של הרבי אודות גודל התועלת של רפואה מונעת, וכפי שכתב הרבי באגרת בט"ז תמוז תשמ"ז שתורגם מאנגלית¹ ('מורה לדור נבוך' ח"ב עמ' 19):

"במדע הרפואה ישנם שני תחומים בסיסיים של גישה: (א) רפואה על-ידי ריפוי ו(ב) רפואה מונעת. הראשונה עוסקת בהפרעות רפואיות שהובאו לתשומת-לבו של הרופא לטיפול מעשי. השנייה, שצברה תפקיד שהולך ונעשה גדול יותר בזמנים המודרניים, נועדה להשיג את הרמה הגבוהה ביותר האפשרית של רפואה ציבורית באמצעות המניעה של מחלות בשיטות כמו חיסון, היגיינה ציבורית ואישית, דיאטות בריאות, ועוד דרכים ואמצעים שונים.

למותר לומר שבעוד שאין שום דרך להיחלץ מהצורך ברפואה על ידי ריפוי, הרפואה המונעת היא, באופן אידיאלי, השיטה היותר רצויה. בטווח הארוך, היא בוודאי גם יותר רצויה מכל נקודת מבט כולל מחיר וכו', שלא להזכיר את מניעת הכאב והסבל, השם ישמור. וגם ברפואה מונעת אין כל צורך בהזדקקות (כצ"ל ע"פ המקור האנגלי) לאמצעים קיצוניים, כמו ניתוחים וכדומה, אשר, למרבה הצער, הם חלק מהרפואה על-ידי ריפוי.

על מנת שהרפואה המונעת תהיה המצליחה והיעילה ביותר, נחוץ להתחיל אותה מהילדות המוקדמת ביותר – החל מחיסונים, צחצוח שיניים למניעת חורים, דיאטה מאוזנת, וכן הלאה. ביחס לילדים יהודיים, היא דורשת שמידה קפדנית של דיני כשרות המאכלים והמשקאות, וידוע ומפורסם איך זה משפיע על ההתפתחות הנפשית והגופנית".

באם צריך, הרי לנו באגרת זו משנת תשמ"ו, משנה אחרונה וברורה של הרבי, שחיסונים, כמו כל הגישה של רפואה מונעת, היא היותר רצויה, וצריך לעשות הכל שזו תצליח, מחיסונים ועד דיאטה מאוזנת ועוד.

אני חייב לציין שראיתי את האגרת האנגלי המקורי של הנ"ל חתומה בכת"ק

(1) מקור האנגלי נמצא כאן:

של הרבי.

בשיחה מתאר הרבי בארוכה התועלת הגדולה של חיסונים וההוראה מזה בנוגע לחינוך עטה"ק

ויש להעתיק כאן שיחה מהרבי, בה מתאר הרבי התועלת הגדולה של החיסונים ומה שיש ללמוד מזה בקשר לחינוך על טהרת הקודש ('שיחות קודש' תשמ"א ח"ד עמ' 578-579): "איינער איז אמאל געווען בא מיר און מ'האט גערעדט וועגן אן ענין פון יראת שמים. האס ער מיר געזאגט, אז ע"פ סטאטיסטיקע שאט א חינוך בלתי טוב נאר 5% פון קינדער.

האב איך ביי אים געפרעגט צי ער האט גענומען זיינע קינדער צו באקומען אן איינשפריצונג קעגן פאקן [אבעבעות רוח] און קעגן מאזלען [חצבת] וכו'. האט ער מיר געזאגט – זיכער, מ'איז דאך א טאטע או א מאמע, האט מען זיכער גענומען די קינדער אויף באקומען דעם איינשפריצונג!

האב איך ביי אים געפרעגט, צי ער ווייסט די סטאטיסטיקע וויפל פראצענט פון קינדער וועלכע באקומען נים די איינשפריצונג כאפן דעם קרענק ר"ל? האט ער צופעליג געוואוסט וויפל – אז ווייניקער ווי 5%, 4% אדער 3% פון די קינדער וואס האבן ניט באקומען דעם איינשפריצונג באקומען דאס.

קומט אויס, אז צוליב א ספק פון 4%, ובפרט נאך במדינות אלו וואס דער גאנצער ענין איז א דבר בלתי רגיל – איז כדאי דער קראצן און די רויטקייט און כאב קל וואס מ'באקומט בשעת מ'מאכט די איינשפריצונג.

האט ער מיר געזאגט, במה נחשב הוא די אלע זאכן לגבי דעם וואס קען ארויסקומען בספק הכי גדול אויב מ'וועט ניט מאכן די איינשפריצונג.

האב איך אים געזאגט, מה-דאך אז צוליב א ספק פון 4% איז כדאי דער קראצן און רויטקייט און כאב, און דערצו שרייט נאך דער קינד, און עס קען נאך זיין א ווארעמקייט – אבי באווארענען פון דעם ענין היפך הבריאות, אע"פ וואס דאס איז ניט קיין סכנת נפשות, דאס איז נאר אן אומבאקוועמלעכקייט פאר א פאר וואכן –

איז דאך במכ"ש וק"ו אז ס'איז כדאי באווארענען אן ענין אין בריאות הנשמה וואס דארטן איז א ספק פון 5%, און דארטן באשטייט דער באווארעניש ניט פון א כאב און שרייען וכו' – דער גאנצער באווארעניש באשטייט נאר פון דעם אז מ'זאל אריינלייגן דעם קינד אין א מוסד חינוך הכשר, או נאכמער – על טהרת הקודש, און

פלדמן, שדיבר עם הסובבים אותו בנוגע הצינון של הרבי, ואמר שפשוט רשם prescription בשביל הרבי, ושלה אותה פנימה ע"י המזכירות, ואכן כעבור יום או יומיים, הוטב אצל הרבי".

